

RITMIČNO ZVONJENJE NA VISU

(zapis naključne priče dogodka)

IGOR CVETKO

Vis, 15. avgusta 1985

Veselo selo, cerkev Vele gospe na veliki šmaren

Dolga kača na soncu parkiranih avtomobilov in avtobusov kaže na pomemben dogodek ob Veli gospi. Na obzidanem prostoru ob cerkvi, v senci košatih borovcev, strežejo množici ljudi z oranžado, kokakolo in pivom. Zraven dobiš še košček znamenite komiške pogače z nadevom iz slanih rib. Za cerkvenim zidom so svoje dni pekli ribe, kar je dajalo dogodku svojevrstno podobo, pa je cerkvena oblast pred časom to prepovedala.

Glavno mašo napove slavnostno zvonjenje, nadaljuje se z ritmičnim pozvanjanjem, ki spominja na slovensko pritrkavanje. Pritrkavajo že med posameznimi deli maše, nakar v procesiji odnesejo bogato okrašeno podobo Marije iz cerkve, pritrkovalci pa ves ta čas »slávijo« povorko. Na poti okrog cerkve se procesija dvakrat ustavi, enkrat na njeni severni strani in drugič na južni. Tedaj pritrkovalci prenehajo z zvonjenjem. Udeleženci sprevoda na teh mestih s petjem počastijo Marijo. Mašo nato pod obličjem Marije nadaljujejo pred cerkvijo, ob koncu pa se sprevod z Marijo spet vrne v cerkev. S tem je dopoldanski del slavja končan. Vse skupaj se ponovi še enkrat popoldne, vmes pa pritrkavajo tudi opoldne in zvečer za zdravomarijo.

V cerkvi Vele gospe pritrkavajo v precej velikem cerkvenem zvoniku, kjer visita dva zvonova. Uглаšena sta v čisti sekundi. Nanju pritrkovalci izmenično tolče s kembljema tako, da vsakega z roko potegne do oboda zvona in udari obenj. Vsi pritrkovalci »udarjajo po sluhu«, kakor so se tega naučili od starejših. Viže nimajo posebnih imen, pa tudi zapisujejo jih ne. Večina viž je stoječih, leteče zvonijo redkeje, predvsem tam, kjer imajo v zvoniku tri zvonove. Kadar zvonijo na tri zvonove, to vedno početa dva pritrkovalca. Pravijo, da eden potem tolče glavno vižo na višje uглаšena zvonova, drugi pa spodaj pridaja ritmično osnovo.

Ponavadi se viža prične z nekakšnim tremolom, udarjanjem po obeh zvonovih. Iz tega se izlušči ritmično-melodični obrazec, ki se nato večkrat ponovi. Večino viž se da zapisati v tri-delnem taktu:

ca. 180

2
1 3/8

|: 2 2 1 | 2 - 1 | 2 - 1 |

ca. 180

2
1 3/8

|: 2 2 1 | 2 - 1 | - 2 1 | 2 - 1 | 2 - 1 |

ca 180

2
1 3/8

1: 2 2 1 | 2 - 1 | 2 2 1 | 2 - 1 | 2 - 1 | 2 - 1 :|

Nekakšna »zrcalna« varianta zgornje:

ca 180

2
1 3/8

1: 2 1 2 | 1 - 2 | 2 1 2 | 1 - 2 | 1 - 2 | 1 - 2 :|

Zanimivi sta tile:

ca 180

2
1 3/8

1: 2 1 2 - 1 - | 2 1 2 - 1 - | 2 1 2 - 1 - | 2 - - 1 - | 2 - - 1 - | 2 - - 1 - :|

ca 180

2
1 5/8

1: 2 - 1 2 1 | 2 - 1 2 1 | 2 - 1 | 2 - 1 | 2 - 1 :|

Včasih je viža tudi v štiri-delnem taktu:

ca 135

2
1 4/4

1: 1 - - 2 - - | 1 - - 2 - - | 1 - - 2 - - | 1 2 1 2 :|

Domačini pravijo, da »idu slávit« tudi na druge praznike v letu. Dva dni po prazniku na veliki šmaren, na sv. Vincenca, npr., pa na angelsko nedeljo, zvonijo za božič, na veliko noč in na binkošti. Na Prirovu še posebej zvonijo na sv. Antona (13. junij), ko začno pritrkavati že devet dni pred praznikom, na sam praznik pa pritrkavajo še posebej zavzeto. Zvonijo vedno tudi, ko v Rimu izberejo novega papeža.

Ritmično zvonijo pravzaprav po celem otoku. Tako npr. v župni cerkvi v Visu (Gospa od špiljica), v Kutu (sv. Ciprijan), v Luki (sv. Duh) in v samostanu sv. Jere na Prirovu. Komižani »sláve«, kakor zatrjujejo Višani, drugače, po drugem »sistemu«. Samo v Visu zna danes tako zvoniti 10 ali 15 ljudi. Med njimi je veliko mladih, ki so se pritrkavanja naučili od starejših, tako pravijo, pa tudi njihove viže so stare, zelo stare.

Zanimivo in potrebno bi bilo:

- raziskati »pritrkavanje« na Visu v celoti;
- ugotoviti, ali omenjajo tovrstno zvonjenje na Visu kakšni starejši pisani viri;
- kakšno je (če je!), za primerjavo, pritrkavanje na drugih dalmatinskih otokih in (morda) v notranjosti;
- kakšno je viško »pritrkavanje« v primerjavi s tovrstno slovensko posebnostjo.

Igor Cvetko

RHYTMICAL BELL RINGING ON VIS

During his accidental visit to the Adriatic island of Vis the author witnessed a church procession which is organized by inhabitants of Vis each year on August 15. Since the festive rhythmical bell ringing reminded him of a similar manner of bell ringing in Slovenia, he examined it more closely.

The two bells in the church of Vela Gospa are tuned in a clear second. A chimner strikes them alternatively with a bell-clapper in such a way that he pulls each of the clappers to the rim of the bell and strikes it. When three bells are chimed, two chimners are required. This alternatively rhythmic striking produces different rhythmical patterns and some of them are presented in this article.